

jih razvaja, a druge o vsaki priliki zapostavlja, psuje in sramoti. Da to ne rodi dobrih posledic pri vzgoji, je le naravno.

(Dalje.)

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Predsednik c. kr. deželnega šolskega sveta.

V nujnih slučajih imata predsednik deželnega šolskega sveta — kakor predsednika krajnega in okrajnega šolskega sveta — pravico, ukreniti neposredne odredbe tudi v takih stvareh, katere se morajo sicer zbornu obravnavati, toda mora brez zamude in najpozneje v najbližnji seji dobiti si privolitev deželnega šolskega sveta. Vrhutega ima deželni predsednik (c. kr. namestnik) po svojih uradnikih izdelovati druge šolske zadeve, katerih ni treba zbornu obravnavati, in to pod svojo osebno odgovornostjo, vendar mora tudi v vsaki seji deželnega šolskega sveta poročati, kaj se je v medčasu rešilo tudi od teh manj važnih reči.

C. kr. deželni predsednik kot voditelj vseh šol in učiteljev v deželi nima torej v zadevi šolstva nič več pravic, kakor zakon vелеva. Toda njegovo dostojanstvo, katero dobiva v korist državnega reda in blagor ljudstva od presvetlega vladarja samega, daje mu poleg lepih pravic tudi višjo moč, vpliv in spoštovanje.

C. kr. deželni šolski nadzornik.

Deželni šolski nadzorniki imajo za vso deželo tisto nalogo in tiste pravice v didaktično-pedagogičnih zadevah, kakoršne imajo okrajni šolski nadzorniki za svoje okraje. Vrhutega imajo nadzorstvo nad krajnimi in okrajnimi šolskimi sveti. Deželni šolski nadzorniki imajo tudi voditi preskušnje in čuvati nad poslovanjem šolskih ravnateljev. Deželni načelnik pa sme za posamezne slučaje izročiti opravila te vrste tudi drugim udom deželnega šolskega sveta. Nadzorniki dajejo zastran svojega poslovanja poročila deželnemu šolskemu svetu, kateri zopet poroča ministrstvu za bogočastje in nauk. Za deželne šolske nadzornike je izdalo naučno ministrstvo dne 3. listopada 1898. l. novo inštrukcijo. Za nas učitelje je važno to navodilo v tem obziru, da imajo deželni šolski nadzorniki varovati učiteljev ugled, kedar hočejo v šoli pokazati, kako je kako reč uzorno in pravilno razlagati.

Pri konferencijah, katere skličejo pri priliki nadzoroovanja deželni šolski nadzorniki, smejo učitelji povedati svoje pritožbe in želje. Opomini in graje, katere imajo ti nadzorniki učiteljem izreči, ne smejo priti običajno na vrsto pri teh konferencijah, ampak nadzornik jih pove dotičnim v pričo šolskega ravnatelja, zlasti kadar se kdo v prvič graja. Naj bi se po teh inštrukcijah ravnali tudi c. kr. okrajni šolski nadzorniki.

C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk.

Ta najvišja inštanca za šolstvo se pa ne peča samo s šolstvom, ampak veliko tudi s cerkvenimi zadevami in z raznovrstnimi veroizpovedanji. Ministrstvo ima v svojem področju vsesкупno šolstvo v državi, od ljudskih šol do vseučilišč. Zato je v ministrstvu vse polno oddelkov (departmanov), znabiti kakih 20, od katerih ima vsak zopet

vse polno uradnikov. Več oddelkov je tudi za razne panoge ljudskega šolstva, osobito za tiste panoge, katere spadajo neposredno v področje naučnega ministrstva, n. pr. aprobacija šolskih knjig in učil, imenovanje šolskih nadzornikov. Po potu rekurzov pride pa tudi vse polno raznovrstnih zadev do naučnega ministrstva v konečno rešitev, ako ne sledi naposled še pritožba na upravno sodišče.

(Dalje.)

Zmes.

XXIII.

Č. g. urednik! V začetku novega leta in novega stoletja se spodobi, da Vam želim srečno in plodonosno novo leto! Prepričan sem, da bode v novem letu mnogo klerikalnih strel prifrčalo na Vas, saj ste Vi naš strelovod za vse „Rešetarje“ in dopisnike, ki polnijo predale „Učit. Tov.“ s toli protiklerikalnim blagom.

Vesetje je gledati, kako se porajajo novi „Rešetarji“. Ako pojde tako naprej, nas bode kmalu več kakor v Ribnici.

Tovariš Jelenc naj ne bode nič žalosten, da ne pojde v dunajski parlament. Dobro smo vedeli, da še bode mnogo dela in napora, da kedaj prodremo v volitvah tudi z učiteljskim kandidatom. Kako lepo pravi Göthe:

„Ach, was in tiefer Brust uns da entsprungen,
Was sich die Lippe schüchtern vorgelallt,
Missraten jetzt und jetzt vielleicht gelungen,
Verschlingt des wilden Augenblicks Gewalt.
Oft wenn es erst durch Jahre durchgedrungen,
Erscheint es in vollendeter Gestalt.“

Zmage pijani klerikalci so vpili, da je Jelenc s svojim propadom blamiral vse slovensko napredno učiteljstvo in celo dično „Zavezo“. Kaka logika! Vprašamo samo, ali je kanonik Sušnik blamiral vse kanonike, ali ali je Šuman blamiral vse dvorne svetnike itd.? Mislijo si gotovo, le blatimo in zasmehujemo jih, nekaj bode že obviselo.

Na Goriškem je v V. kuriji bil poslancem izvoljen vitez dr. Gregorčič, ljubljeneц naroda, z 20 glasovi laških klerikalcev! Laški klerikalni protikandidat je povedal v št. od 20. grudna „Eco“, da sme sprejeti kandidaturu le, ako mu to dovoli nadškof, drugače pa ne. („Ebbene, se l' Arcivescovo acconsente, accetto, e posso accettare, altrimenti no“). Iz tega je razvidno, da je duhovnik dr. Gregorčič kot poslanec v pesti svojega nadškofa, ki mora delati vse le z „višjim dovoljenjem“.

V eni št. „Sl. Naroda“ je bilo lani objavljeno pismo mariborskega škofa na dekana Žičkarja, iz katerega je razvidno, da je tudi poslanec Žičkar ponižni škofov služabnik. Lepi taki „neodvisni“ poslanci! Kaj pa dr. Nace Netopir?

Rešetar I.

Dopisi.

Kranjsko.

Z Notranjskega. Volitve so — hvala Bogu — za nekaj časa končane. Mnogo, mnogo smo se naučili v tem boju. Sicer je naš kandidat v peti skupini za sedaj propadel in temu se ni čuditi, vsaj je pa naš nasprotnik rabil vsa mogoča sredstva, klical je vse prebivalce celega pekla nad nas uboge liberalce, oznanjeval liki Peter Amijenski, da je vera v strašni nevarnosti in da hočemo

liberalci podreti vse božje hrame in tako dalje. Seveda, to je za sedaj še držalo. A ljudje se pa še sedaj čudijo, kako je to, da nas ni vzel še „ta rogati“, ker smo volili liberalno. In to je pa boljše spoznanje kakor pa sto „Domoljubov“. Tudi v kmetskih skupinah smo padli, toda na Notranjskem jih je rešil edini Št. Peter; nam je treba samo tega naskočiti, pa je zmaga naša, seveda, ako bodo hoteli „klerikalci“ vzeti vse naše postojanke, jim bo pa zmanjkalo ne samo mož, temveč še preje smodnika.

Prisiljenega kandidata, penzioniranega dežel. šol. nadzornika smo pa poslali nazaj v penzijo. Čudom se čudimo, zakaj je šel ta človek pravzaprav v pokoj, vsaj je še čil, kakor malokdo, vsaj tako je trdil „Slovenec“, ta pa nikdar ne laže. Toda g. urednik, skoro bi pozabil pisati o tem, kar sem se namenil. V nekem svojem dopisu pretečenega leta sem omenil — ko sem zabilježil nekaj vesti o goriškem dežel. učit. društvu, da si je to društvo izbralo za svoje glasilo „deutsch-öster. Lehrerzeitung“, ki vleče malce na „deutsch-national“. In skupil sem jo tedaj tako, da mi še danes po ušesih doni. „Edinost“ mi je posvetila kar cel uvoden članek, a „Slovenec“ ga je objavil skrčenega. Tendenca obeh listov je bila, da slovensko učiteljstvo jadra „unter deutscher Flagge“. Dobro, recimo — po mnenju teh listov — da jadramo slov. učitelji „unter deutscher Flagge“, toda na krovu smo pa vendar pravi pristni slovenski korenjaki.

Kaj bode pa sedaj — g. urednik! — porekla „Edinost“, ako je le kaj dosledna, in „Slovenec“ kot zastopnik kranjskih doslednežev (!?!), ko je „katoliško-narodna“ — o jej!! — stranka na Kranjskem vzela pod slovensko zastavo „deutsche Södlinge“, na Goriškem pa Lahe!

Pričakujva, g. urednik, kak veter zapiha, ali bo „široko“, ali bo „Tornada“ ali pa samo „sapca“.

Iz Gorij. (Novi List.) Oni sramotilni članek o učiteljih, katerega je Učit. Tovariš celo dvakrat ponatisnil iz „Novega Lista“, sem bral prvič v našem bralnem društvu. List je ležal na mizi in sicer ravno ista številka, v kateri piše: „Povprečno gre govorica, da so učitelji lumpje t. j. pijanci, ponočnjaki, babjeki in kar je takega več. In ta govorica ni tako neopravičena.“ — Morebiti bi bil ta pamflet prezrl, a bil je ves z višnjevim svinčnikom obroblien in najsurovejši izrazi so bili vrhutega še podčrtani,*) tako da me je oni članek že od daleč zbodel v oči. To dejstvo kaže, da se nekteri Gorjanci zelo zanimajo za šolo in učitelja, posebno takrat, kadar dobi učitelj — četudi po krivici — katero po hrbtu. Kaj so pa drugi Gorjanci mislili, ko so članek prebrali? Znano je, da ima naša šola izmed vseh šol v radovljiškem okraju — razun ene — že od nekdanj najslabši šolski obisk. Jako dvomim, če bodo zdaj raje pošiljali otroke v šolo, nego imeli bodo še večjo mržnjo do šole in učitelja. Seveda jih bo v teh mislih potrdila tudi agitacija pri zadnjih volitvah. Kdo je bil oni, ki je bil tako prijazen, da je s svinčnikom v roki odprl Gorjancem oči in jih opozoril na oni pamflet, ne vem, a prepričan sem, da ni imel poštenega namena, nego sta mu šola in posebno učitelj trn v peti. Saj s prstom kaže name češ: Taki lumpje so učitelji! Glejte, komu izročate svoje otroke v vzgojo in pouk! Ker napada večkrat dopisnik iz naše vasi v „Do-

moljbu" šolo in laže o učitelju, je mogoče, da je to ena in ista oseba, ali pa so se že drugi naučili takih lepih lastnosti, kar bi ne bilo nič čudnega.

Pri občnem zboru bralnega društva, pri katerem bom predlagal, naj se „Novi List“ iz društva izključi, bom imel priliko spoznati — ako si bo upal zagovarjati svoje sovražno postopanje — dotičnega društvenika, ki ščuje Gorjance zoper učitelja. Vedel ga bodem vsaj z naprej toliko ceniti in spoštovati, kolikor zasluži.

Ž.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Občini zbor „Slovenskešolske Matice“. Prvi občini zbor „Slovenske šolske Matice“ dne 29. m. m. v veliki dvorani „Mestnega doma“ se je prav sijajno izvršil ob navzočnosti kakih 150 členov duhovskega in posvetnega stanu, in to ravnateljev in profesorjev srednjih šol in učiteljskih, okrajnih šolskih nadzornikov, učiteljev in učiteljic meščanskih in ljudskih šol. Začasní predsednik, ravnatelj g. H. Schreiner, otvori zborovanje s trikratnim „Slava“-klicem Nj. Veličanstvu presvetlemu cesarju, čemur se zbor z navdušenjem odzove. Nato iskreno pozdravlja preblag. g. ljubljanskega župana Iv. Hribarja in vse zborovalce. G. predsednik z izbornim govorom razvija smoter pedagogike in sredstva v doseg tega smotra, razlaga pomen in namen novega društva ter izraža veselje, da so se združili na pedagogičnem polju srednje- in ljudskošolski učitelji v „Šolski Matici“, ki ni politično društvo, temuč imajo v njej prostora vsi vzgojevalni faktorji, naj so zasebno tega ali onega prepričanja. G. ljubljanski župan Ivan Hribar pozdravlja v daljšem in prelepem govoru „Šolsko Matico“ v imenu mesta, občinskega in mestnega šolskega sveta in v svojem imenu. Izmed obilice ljubljanskih in drugih društev so najpotrebnejša ona, ki skrbje za narodno gospodarstvo in kulturo, a eno najimenoitnejših kulturnih društev obeta postati „Šolska Matica“, ki združuje vse pedagogične pisateljske moči, in ima na čelu spretné pedagoge. Zato izraža svoje veselje nad ustanovitvijo tega eminentno kulturnega društva, ki hoče osredotočiti vse pedagogično-slovstveno delovanje v Ljubljani, kakor mu je bilo prej središče Krško, oziroma Maribor.

Tajnik, g. nadučitelj Fran Gabršek prečita došle brzojavke in poroča v dosedanjem delovanju začasnega odbora, razvija zgodovinski postanek „Šolske Maticе“. Že leta 1886. ustanovljeno „Pedagogiško društvo“ v Krškem se je na sličen način bavilo z izdavanjem pedagogičnih knjig. L. 1896. se je nameravalo to društvo premestiti v Ljubljano, a leta 1899. se je sklenilo ustanoviti novo društvo „Šolska Matica“. Začasni odbor je ukrenil vse potrebno, da se je ta misel uresničila. Matica namerava izdajati v prvi vrsti „Pedagogični letopis“, didaktiko (ukoslovje in specialno metodiko vseh učnih predmetov), knjigo realij, komentar k čitankam, občno pedagogiko (vzgojeslovje, dušeslovje, logiko itd.), zgodovino pedagogike, učne knjige itd. Prirejati hoče pedagogična predavanja po raznih krajih. Naprositi hoče nasvetovane in priznane pisatelje, da prevzamejo spisovanje društvenih knjig. Dela bode veliko, a odbor se ga ne straši, zlasti ker vidi, da tudi na višjem mestu to kulturno prizadevanje z veseljem pozdravljajo. „Šolski Matici“ je do sedaj pristopilo 592 rednih in 8 ustanovnih členov, in je upati, da naraste s pomočjo marljivih poverjenikov to število skoro na 1000, zlasti ker se bode v kratkem poverjeništvu pomnožilo.

Iz poročila blagajnika, gosp. ravnatelja Andr. Senekoviča je posneti, da je plačalo do sedaj 459 rednih in ustanovnih členov 2036 kron udnine, in to učiteljev in učiteljic srednjih šol, učiteljišč in ljudskih šol, duhovniških in posvetnih, okrajnih in krajnih šolskih svetov, ljudskih šol in neučiteljev, a večina poverjenikov še ni

*) Pravijo, da je bil ta pamflet spisan in objavljen dogovorno in sporazumno z vodstvom klerikalne stranke v Ljubljani. Razposlali so ga v več iztisih med ljudstvo z grdim namenom, da oškodijo novo šolo in očrnijo učitelstvo. *Uredn.*